svt svt.se

Kurdistan: Kronologi och källor

**kursiverat gäller Turkiets grannländer*

600-talet *Iranska stammar börjar benämnas kurdiska. (NE)*

900-talet *Herodotos rapporterar om kristna kurder han mött (21 Karlsson: Kurdistan)*

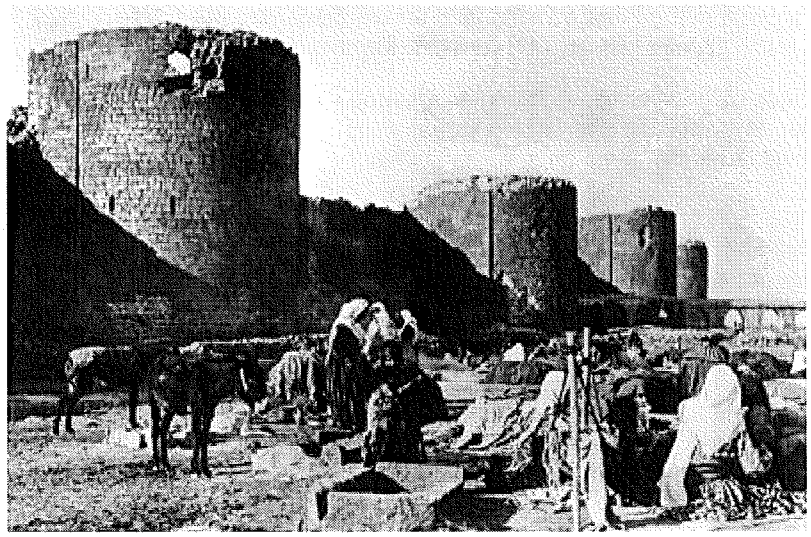

Kurdiskt läger utanför Diyarbakirs murar.Foto: SVT Bild

990-1096 Kurdiska dynastin marwaniderna härskar över ett mindre kurdiskt område. Diyarbakir är huvudstad. Folkmajoriteten är inte kurder.(NE)

1250-t Mongolerna förstör Diyarbakir tre gånger o dödar de flesta kurder i den nuvarande turkiska provinsen Hakkari. (42 Karlsson: Kurdistan)

1272 *Marco Polo beskriver kristna kurder kring Mosul (Irak). (21 Karlsson: Kurdistan)*

1300 ca Osmanska riket uppkommer i nv Mindre Asien. (NE)

1497 *Vasco da Gama seglar runt Godahoppsudden. Leder till stark nedgång för transporterna på Sidenvägen. Hårt ekonomiskt slag o långsiktig nedgång för områdena längs vägen, bla kurdiska.(49 Izady)*

15-1600-t Osmanerna o safviderna strider om de områden där kurder bor. (NE)

1514 Osmanerna vinner med hjälp av sunnitiska kurder ett avgörande slag vid Caldiran mot safaviderna stödda av shiitiska kurder. Flera områden med stor självständighet f lokala kurdiska stamhövdingar upprättas. (21 Karlsson: Kurdistan)

1639 I freden mellan osmanska riket o Iran (safaviderna). får Iran större delen av Kurdistan. Gränsen dras mellan o genom flera kurdiska furstendömen. (NE+42 Karlsson: Kurdistan)

1833 Kurdiske emiren Mir Mohammed (med bas i nuvarande Irak) gör uppror mot osmanerna med 30 000 man. Segrar först, men drar sig tillbaka när perserna hotar gå med. (45-6 Karlsson: Kurdistan)

1836 Osmansk offensiv mot Mir Mohammed slås tillbaka. Våldsam osmansk pacificering inleds i de kurdiska områdena e flera stamrevolter.(46 Karlsson: Kurdistan)

1835-9 Greve von Moltke, rådgivare åt turkarna, beskriver tvångsrekrytering o

övergrepp mot civila kurder inkl spädbarn av den osmanska armén. (33 Karlsson: Kurdistan)

1840 Kurdiske emiren Bedir Khan Beg m bas nära Diyarbakir gör revolt o tar osmanernas kurdiska områden. Skapar ordning o inför religiös frihet f judar o kristna. Med hjälp av kristna missionärer vänder sultanen de kristna mot Beg. När hans brorson Yezdan Sher också förråder honom kapitulerar han o förs i exil på Kreta. Sultanen gör Sher till guvernör. (47 Karlsson: Kurdistan)

1850 Yezdan Sher fråntas guvernörsposten på grund av för stora nationalistiska ambitioner. (47 Karlsson: Kurdistan)

1853 Krimkriget. Kurdiska stammar vägrar bidra med soldater t sultanen. Andra stödjer ryssarna. Yezdan Sher börjar på nytt gå mot osmanerna o tar området från Vansjön i norr, Diyarbakir i väst o Bagdad i söder. (47 Karlsson: Kurdistan)

1855 som Yezdan Sher har 100 000 man under vapen. Men när ryssarna lider nederlag frigörs osmanska trupper. Britterna fick Sher att tro att han kunde förhandla sig till en kurdisk stat. Vid förhandlingarna fängslas han.(47-8 Karlsson: Kurdistan)

1856 Fredsavtal i Paris efter Krimkriget. Stormakterna lovar respektera Omanska rikets gränser. (48 Karlsson: Kurdistan)

1868 Bedir Khan Beg dör i exil i Damaskus. (47 Karlsson: Kurdistan)

1876 Abdülhamit blir sultan. Låter bygga upp flera kurdiska hamidiyehregementen. Stammarna som bidrar slipper skatt. De skyddas av militärlagar o kan inte åtalas för övergrepp. Splittrar kurderna;bara sunni rekryteras, inte aleviter. (51 Karlsson: Kurdistan)

1877-78 Rysk-turkiska kriget. Efteråt plundrar osmanska trupper utan betalning kurdiska områden vilket leder t flera kurdiska revolter. Shejk Ubaidullah kan samla flera stammar. (47 Karlsson: Kurdistan)

1878 Abdülhamit avskaffar författningen både utbildade kurder o turkar opponerar sig. En del går i exil. Ingen egen kurdisk opposition utan gemensam. (53 Karlsson)

1880 ht Ubaidullah går med stor trupp österut. Istanbul oroas o sänder trupper. Han kontaktar Moskva men grips o skickas i exil. Det sista kurdiska feodalupproret. Ubaidullah förföljer icke-sunnimuslimer. (50 Karlsson: Kurdistan+57 Izady)

1880-t Kurdiska nationalister gör uppror mot Osmanska riket. (NE)

1894-96 100 000-tals armenier mördas i östra Anatolien. Kurdiska hamidiyehregementen deltar i morden. De är nu 50 000 man. (NE: Osmanska riket+ 52 I Karlsson Kurdistan+ sid 24-5 Susan Meiselas: Kurdistan In the shadow of history)

1898 Den första kurdiska tidningen, Kürdistan, utkommer i Egypten, England o Schweiz. Ges ut till 1902. Enl Izady stoppas den snabbt i Istanbul o flyttar t Kairo o sen Europa. Ges ut på nytt i Istanbul 1908 och under första världskriget i Kairo. (1897 enl EncB, 1898 enl Karlsson o Izady). Ffg används kurmandji t prosa. (EncB: Kurd+52 Karlsson+180 MR Izady: The Kurds A Concise Handbook)

1900 ca Krav på autonomi för de kurdiska områdena börjar resas i Osmanska riket. (NE: Turkiet)

1908 Ungturkarna gör revolution. Enver Pascha tar makten. Sultanen Abdülhamid II byts ut mot Mehmet V. Kurdiska intellektuella återvänder från exil (53 Karlsson+NE: Ungturkar)

1908 Första kurdiska politiska föreningen bildas i Istanbul (Konstantinopel). Kurdiska grupper börjar vända sig mot ungturkarnas turkifieringspolitik. (EncB: Kurd+53 Karlsson)

Tyske kejsar Wilhelm II besöker sultan Muhammed V i Konstantinopel (Istanbul) 1910.Foto: SVT Bild

1911-12 *Tripoliskriget mot Italien. Osmanska riket förlorar besittningarna i Nordafrika o Rhodos (NE: Turkiet)*

1912-13 *Första o Andra Balkankriget mot Balkanförbundet mfl. Osmanska riket förlorar alla europeiska besittningar utom Istanbul o området kring Marmarasjön. (NE: Balkankriget)*

1913 *Grekland erövrar Kreta. (NE: Turkiet)*

1913 Brittisk-rysk-turkisk-persisk kommission drar den exakta gränsen mellan blivande Turkiet o Iran. Zurhabavtalet 1639 drog ingen exakt linje. (43 Karlsson: Kurdistan)

1915-17 Massmord på armenier i Osmanska riket. 1,5 miljoner dödas enligt armeniska källor. 400 000 och tusentals turkar dödas enligt Turkiet. (NE:Osmanska riket nutidshistoria)
En miljon armenier och 100 000-tals övriga kristna enl NE. (NE:Turkiet). 800 000-1 milj enl "internationell forskning". (historikern Klas-Göran Karlsson i Kunskapskanalen).
Kurdiska sunnitiska kosacker deltog i folkmordet. (52 I Karlsson Kurdistan)

1916 maj Sykes-Picotfördraget. Hemligt avtal. Storbritannien o Frankrike delar upp Osmanska riket. Stöds senare av Tsarryssland o Italien. 9/5 EncB, 16/5 Larousse (Larousse+EncB)

1918 8 jan USA:s president W. Wilson lägger fram 14-punktsprogrammet som fredsplan. Punkt 12 ger alla folk i Osmanska riket rätt till "tveklös säkerhet till liv och en absolut oantastad möjlighet till autonom utveckling". (EncB:Fourteen points+126 Karlsson)

1918 30 okt Vapenstilleståndet i Mondros. Världskriget är ett förödande nederlag för Osmanska riket. Segrarmakterna ockuperar det mesta av Anatolien. I förvirringen efteråt bildas flera kurdiska nationalistiska organisationer. (ladoucumentationfrancaise.fr+55 Karlsson)

1918 8 dec Istanbul under segrarmakternas militäradministration. (EncB: Mehmed VI)

1918 21 dec Sultan Mehmet VI upplöser parlamentet. Söker krossa nationalisterna.(EncB:Mehmed VI)

1919 19 maj General Mustafa Kemal (senare Atatürk) kommer t Samsun, finner intakta osmanska styrkor o börjar förbereda kamp för att återta Anatolien. (58 Karlsson)

1919 som Kemal skaffar stöd från flera kurdiska ledare i kampen mot att kalifatet styckas upp o hamnar under kristna greker o armenier. Som muslimer skall de vara bröder i kampen o sedan leva tillsammans under kalifen, men med egen identitet. (58 Karlsson)

1920 10 aug Sèvresavtalet mellan segrarmakterna i första världskriget o den osmanske sultanen ger mark åt tre arabiska stater, Armenien och Kurdistan söder om A. Men större delen av de kurddominerade områdena förs under fransk o armenisk kontroll. Avtalet ratificeras aldrig av general Kemal. (EncB+NE+55-8 Karlsson)

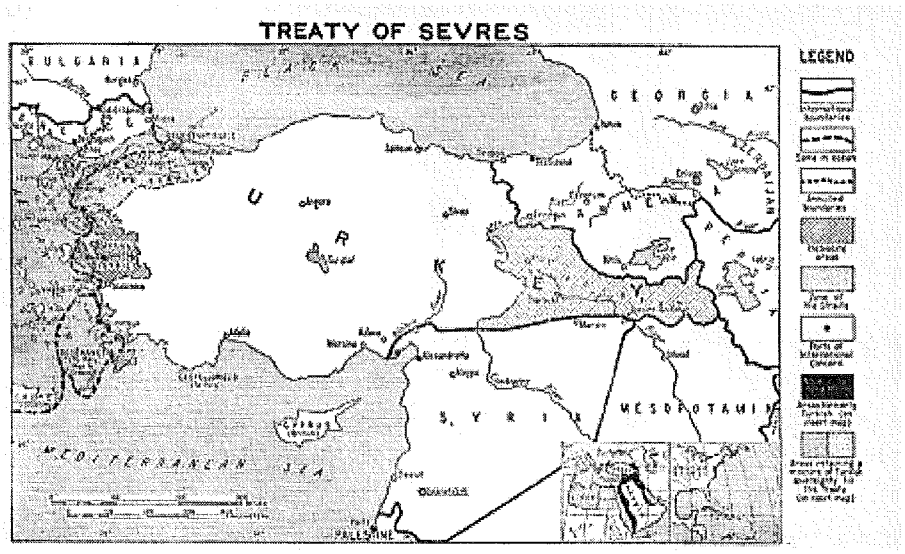

Sèvresavatalet 1920 enligt dåtida karta Det streckade området skulle efter godkänt i en folkomröstning bli en kurdisk stat. **Klicka på bilden och se den i förstoring.** Foto: SVT Bild

1920-22 Mustafa Kemals frihetskrig. (www.ladocumentationfrancaise.fr)

1920 sept Kemalisterna pressas av armenisk offensiv i öster. (185 McDowall)

1920 okt Grekisk offensiv i väster. (185 McDowall)

1920 20 okt Kurder tar stor vapensändning. Används vid uppror där de pressar Ankara. I nov kräver de självstyre, att fångar släpps i turkiska tjänstemän lämnar kurddominerade områden. (185 McDowall)

1921 24 aug Kemal slår tillbaka grekerna vid floden Sakarya åtta mil fr Ankara. (59 Karlsson)

1921 11 okt Vapenstillestånd m Grekland, Storbritannien, Frankrike o Italien. De utrymmer även östra Trakien. Gränsen mot Sovjet redan klar. (59 Karlsson)

1921 19 okt Kemals nya nationella armé tågar in i Istanbul. (59 Karlsson)

1921 20 nov Sèvresavtalet hävs och nya förhandlingar inleds i Lausanne. (59 Karlsson)

1922 Den kurdiske författaren Yasar Kemal föds. (EncB: Kemal)

1922 *Sheikh Mahmoud utropar kurdiskt kungadöme i n Irak. Både M Kemal o britterna är emot honom och 1924 flyr han fr Sulaymaniyah till Iran (64 Izady)*

1922 1 nov Nationalförsamlingen avskaffar sultanatet. (www.ladocumentationfrancaise.fr+EncB:Mehmed)

1922 17 nov Mehmet VI flyr till Malta med brittiskt örlogsfartyg. (EncB: Mehmed VI)

1923 jan M Kemal säger t journalister: ?istället för att tänka på sin kurdiskhet

Ismet Inönu, ledde Turkiets delegation i Lausanne. Efterträdde Mustafa Kemal som president.Foto: SVT Bild

som en sak för sig kommer vår författning att sörja för ett slags lokal autonomi. Överallt i en provins där kurderna är i majoritet kommer de att administrera sin egna affärer.? (60 Karlsson)

1923 24 juli Lausanneavtalet undertecknas o tar över efter Sèvresavtalet. Där nämns inte längre Armenien och Kurdistan. Men alla ges rätten t eget språk i Turkiet. Fortfarande olöst om kurdiska provinsen Mosul skall höra till Turkiet eller Irak. Jfr 1926 (EncB+60f Karlsson+118 S Meiselas: Kurdistan In the shadow of history)

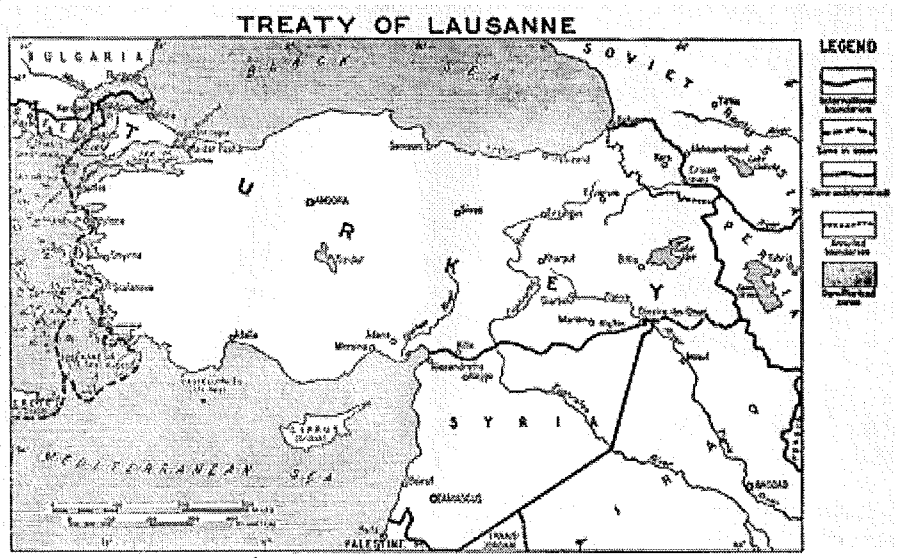

Lausanneavtalet 1923, enligt dåtida karta. **Klicka på bilden och se den i förstoring.** Foto: SVT Bild

1923 29 okt Turkiska republiken utropas. Mustafa Kemal president. (NE+EncB: Abdülmecid II)

1924 1924 års konstitution, artikel 88: "I Turkiet, från medborgarsynpunkt, är var och en turk utan hänsyn till ras och religion". (21, Vpol Dagsfrågor 9/1999, Kurdfrågan i Turkiet)

1924 3 mars Kalifatet o dess religiösa domstolar, skolor etc avskaffas liksom alla kurdiska institutioner, publikationer, utbildningsanstalter och religiösa ordnar. Den siste kalifen., Abdülmecid II, går i exil. (61 Karlsson+118 Meiselas+ ladocumentationfrancaise.gouv.fr+61 Izady+EncB: Abdülmecid II)

Musafa Kemal Atatürk, Turkiets förste presidentFoto: SVT Bild

1925 Sufiska brödraskap, tarika, förbjuds. Deras egendomar o lokaler överförs på staten. Deras sociala roll har varit viktig, men de ses som bakåtsträvare av kemalisterna i nya sekulära Turkiet.. (16 Karlsson: Kurdistan)

1925 feb Omfattande uppror bland kurdiska religiösa och nationalister lett av Sheikh Said, ledare för en sufiorden. Detta är det första allmänna upproret. Mer av religiös revolt mot kemalisternas sekulära stat än kurdisk resning.

(NE:Turkiet+118 Meiselas+61 Izady)

1925 juni Sheikh Said o 45 andra ledare hängs. Vedergällning mot både rebeller o kurdiska ledare som inte deltog. Ytterligare 275 avrättas. (61 Izady+118+130-2 Meiselas)

1926 Ankaraavtalet. Nationernas förbund ger provinsen Mosul till Irak. Enligt Sèvresavtalet skulle oljerika Mosul vara en del av Kurdistan. Irak står under brittisk ockupation. Turkiet, Irak och Storbritannien skriver under avtalet. Se 1923 (EncB+118 Meiselas)

1926- Efter upproret 1925 förbjuds kurdiska (el beskrivs som en turkisk dialekt). Det blir straffbart att använda arabiska skrivtecken. Kurdisk traditionell klädedräkt förbjuds i eller nära viktigare städer. Kurdiska institutioner förbjuds. Jfr 1924 (EncB: Kurd+118 Meiselas)

1927 Turkiska exilkurder bildar Kurdiska ligan, Khoybun, i Syrien för att uppmuntra kurdiska nationalkänslor. De bildar exilregering i Libanon (118 Meiselas+62 Izady)

1927 Omflyttningslag införs. Kurder skall flyttas till turkiska delar och turkar t kurdiska områden. Lagen följs bara delvis men ?troligen flyttas tiotusentals?. (118 Meiselas) Enligt Åsa Lundgren kommer lagen 1934. (42 Lundgren)

1927-31 Omfattande kurdiska uppror. (NE:Turkiet)

1928-30 Uppror kring berget Ararat med kurdiske officeren Ihsan Nuri som ledare. Khoybun tog aktiv del m logistik o internationella kontakter. (118 Meiselas)

Mustafa Kemal Atatürk, Turkiets president 1923-38.Foto: SVT Bild

1930 Förbud mot att publicera på annat än turkiska. Officiellt motto: "Medborgare, tala turkiska".(21, Vpol Dagsfrågor 9/1999, Kurdfrågan i Turkiet)

1932 Thsan Nuris sista styrkor omringas vid Ararat. Han går i exil. Omfattande pacificeringsprogram efter nederlaget i de kurdiska områdena. (62 Izady)

1933 M Kemal ges namnet Atatürk. Hedersbetygelse fr nationalförsamlingen. (NE:Atatürk)

1937 Kemalismen om en enhetlig, sekulär stat med västerländska ideal o turkisk identitet införs i konstitutionen. (s 10 Vpol Dagsfrågor 9/1999)

1937-8 Uppror bland kurdiska grupper i bergsområdet Dersim/Darsim slås ner. Följs av massakrer, deportationer och inflyttning av turkar i Kurdistan. Byar bränns ner. Tusentals döda. Våren -37 armén använder giftgas, tungt artilleri o primitivt bombflyg i området. Sista väpnade motståndet fram till 1981. (NE:Turkiet+118 Meiselas+62 Izady) Uppemot 8000 dödas o 3500 tvångsflyttas 1938. (44, Lundberg: The unwelcome neighbour)

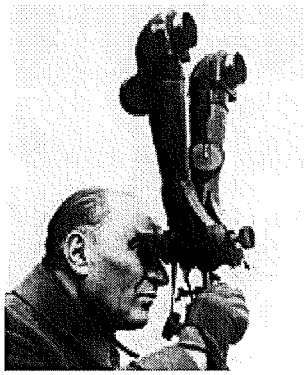

Mustafa Kemal Atatürk, oktober 1937.Foto: SVT Bild

Sabiha Gökchen, Atatürks adoptivdotter. Världens första kvinnliga stridspilot. Fick medalj efter Dersimmassakern.Foto: SVT Bild

1937 Sadabadpakten.Turkiet, Iran och Irak enas om att inte längre ha kurderna som verktyg mot varandra utan gemensamt slåss mot kurdisk separatism. (230 Karlsson)

1937 Även provinsen Antakya tillförs Turkiet från det franska mandatet. (60 Karlsson)

1938 10 nov Kemal Atatürk dör. (www.ladocumentationfrancaise.fr)

1941 25 aug *Sovjet o Storbritannien ockuperar norra resp södra Iran för resten av världskriget . Teherans kontroll över de kurdiska områdena försvagas. (176 S Meiselas)*

1945 dec *(ev januari 46) Sovjet stödjer bildandet kurdisk stat runt staden Mahabad i nordvästra Iran (EncB: Kurd+NE+65 Izady)*

1946 Flerpartisystem införs i Turkiet. (NE:Turkiet+85 Özcan)

1946 22 jan *Mahabadrepubliken utropas av Qazi Mohammed, Kurdiska dem. partiet. Kurdiska ersätter persiska som officiellt språk. (176 Meiselas)*

1946 apr *Sovjetiska trupper börjar lämna Iran sen de fått viktiga oljetillgångar. (176 Meiselas)*

1946 som *Mahabadregimen försvagas genom inre splittring o en gränstvist med Azerbajdzjan. (176 Meiselas)*

1946 dec *Mahabadrepubliken faller sedan Sovjet dragit tillbaka sitt stöd.(EncB: Kurd+NE: Mahab)*

1949 Abdullah Öcalan blivande ledare för PKK föds i den fattiga byn Omerli i Sydanatolien. (NE:Öcalan+wissen.de+15 Aliza Marcus: Blood and belief) Föds 1953 enl NE: Turkiet och 4/4 -48 enligt Wikipedia. Inga uppg i EncB/Larousse

1949 Lag om provinsadministration leder till kurdiska bynamn börjar bytas. (21, Vpol Dagsfrågor 9/1999, Kurdfrågan i Turkiet)

1950-talet Stora sociala förändringar när jordbruket kommersialiseras bla i kurdiska delen av Turkiet (EncB: Turkey The 1980s)

1950 14 maj Första fria valet i Turkiet. Republikanska folkpartiet som styrt sedan 1923 förlorar till konservativa Demokratiska partiet. DP får över 50%. Celal Bayar president t -60, Adnan Menderes premiärminister. Under deras tid släpps lite på hårda regler mot kurder som relativt sett blivit färre i Turkiet. Bla tillåts publikationer på kurdiska. (NE:Turkiet+EncB:Bayar+63 Izady+85 Özcan)

1952 feb Turkiet går med i NATO, samtidigt som Grekland. (NE:Turkiet+ ladocumentationfrancaise)

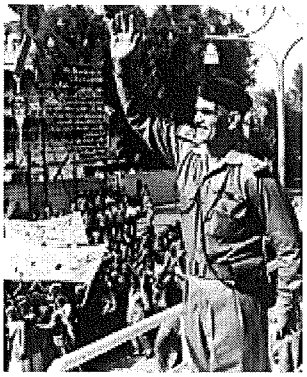

Abd al-Karim Qasim (Kassem) irakisk regeringschef från 1958.Foto: SVT Bild

1958/61 *Från 1958, revolter bland kurder i Irak inleds när PDK:s ledare Mustafa al-Barzanis återvänder från exil, inbjuden av Iraks nye ledare Abdul Karim Kassem. Men de splittras. En fraktion under Jalal Talabani bildas. Interna strider följer. Talabani samarbetar m regimen i Bagdad 1966-70. Enl Meiselas inträffar de första striderna kurder-irakisk militär 1961. Enl McDowall 1959. (Larousse: Kurdes+ 204 Meiselas+304 McDowall)*

1960-70-talen De sociala förändringarna på landsbygden leder till en växande o mera radikal kurdisk nationalism. Flera grupper bildas. (EncB: PKK)

1960-talet Tillåtet att publicera på kurdiska igen. Då kan så få läsa kurdisk text att tidskrifter trycks på både kurdiska och turkiska.(12, Ingmar Karlsson: Kurdistan).

Den irakiske kurdledaren Mustafa Barzanis livvakter 1959.Foto: SVT Bild

1960 27 maj 27-majrevolutionen. Militären tar makten. Hårdare tagen mot kurderna återinförs. 26 intellektuella avrättas 1961-63, premiärmin Menderes o två ministrar bla. Militären börjar arbeta om författningen. (NE+documentationfrançaise+63 Izady+86 Özcan+EncB)

1961 Ny författning i Turkiet vidgar demokratins ramar o tillåter fria fack. (NE:Turkiet) Slår fast att varje medborgare är turk. (21, Vpol Dagsfrågor 9/1999: Kurdfrågan i Turkiet)

1961 Starten för massutvandringen till Västeuropa. Miljoner flyttar. De kristna i östra Turkiet utvandrar nästan helt. (NE:Turkiet)

1965 okt Val leder till ny civil regering under Süleyman Demirel. Nybildade Turkiska Arbetarepartiet, TIP, vinner 15 platser. (NE:Turkiet+86 Özcan)

1966 Vänstertidskriften Yeni Akis använder begreppet det kurdiska folket. Den förbjuds. Utgivaren fängslas. (86 Özcan)

1967 Fraktionen Östgruppen börjar dyka upp i TIP o håller möten i de viktigare städerna i Kurdistan. (87 Özcan)

1969 Flera kurdiska mass- eller studentgrupper bildas av kurdiska patrioter, främst med aristokratisk eller feodal bakgrund. (87 Özcan)

1969 okt DEV-GENC (Revolutionär ungdom), bildas ur TIP. De är militant o kritiska mot TIP:s "pacifism o stencilism". PKK kommer att springa ur DEV-GENC. (88 Özcan)

1970-tal Våldsutbrott i Kurdistan ofta knutna t revolutionär vänster. (EncB: Turkey The 1980s)

1970 Turkiska arbetarepartiet håller kongress. Slår fast att det finns ett kurdiskt

folk och att regeringen medvetet missgynnat dem. Blir senare förbjudna pga det. (224 Meiselas+87 Özcan)

1970 11 mar *Barzani avtalar m Saddam Hussein om självständigt irakiskt Kurdistan.(Larousse)*

1971 12 mar Militärkupp i Turkiet e strejker o studentoroligheter. Massarresteringar av oppositionella. (NE: Turkiet+documentationfrancaise)

1972 30 mars 10 vänsterledare (THKP o THKO) dödas i ett raket- o bombanfall på ett hus i Kizildere. Även tre brittiska radartekniker de tagit som gisslan dör. (Två britter o en kanadensare enl ITN 29 mar 1972). Syftet m gisslan var att stoppa avrättningen av tre vänsteraktivister. Se 6 maj -72. (89 Özcan+23 Marcus)

1972 7 apr Abdullah Öcalan fängslas inblandning i olaglig protest mot Kizildereincidenten. Släpps från Mamakfängelset i oktober 1972. (89 Özcan+25 Marcus)

1972 6 maj De tre vänsterledarna (THKP) hängs. jfr 30 mars 72 (89 Özcan)

1973 Val. Bülent Ecevit, Republikanska folkpartiet, blir premiärminister. (NE: Turkiet)

1973 april Öcalan ordnar picknick på landet utanför Ankara med sex andra för att diskutera bildandet av en grupp. Bara en av dem, Ali Haydar Kaytan är sen med i PKK som viktig gerillakommendant. (93 Özcan)

1974 Abdullah Öcalan ("Apo") bildar grupp som blir PKK -78. Kallas apoculars dvs Apos följeslagare. (421 McDowall: A modern history of the Kurds+ UCDP/Kfd +93 Özcan)

1974 Tusentals militanta gripna vid kuppen -71 släpps. Främst från vänstern. (UCDP/Kfd)

1974 20 juli *Turkiet invaderar n Cypern. Upprättar stat där, enbart erkänd av T. (NE+EncB:Ecevit)*

1975 1 jun *Talabani bildar PUK/UPK. Gruppen har stoppat irakiskt truppavancemang. (Larousse)*

1977 18 maj Haki Kerer som varit med om att grunda Apoculars mördas i Antep av konkurrerande Isterka Sor. Kerer kallas PKK:s första martyr. (93 Özcan)

1978 21-7 nov Grundarkongress. Apoculars omvandlas till PKK, Kurdiska arbetarepartiet. Med bas ffa i Anatolien gör PKK gerillaattacker mot regeringsbyggnader etc. Det och regeringens motattacker skapar krigstillstånd under 1980-90-talet. PKK är marxistiskt o har självständigt Kurdistan som mål. (EncB: Kurd+PKK+ NE+ 421 McDowall+97 Özcan)

1978 Militanta vänstergruppen Dev(rimci) Sol bildas. (UCDP/Konfliktdatabasen)

1979 Undantagstillstånd införs i flera provinser. (EncB: Turkey)

1979 Öcalan åker från Turkiet till Syrien för att bygga upp kontakter med militanta palestinska organisationer. (EncB:PKK)

1980-talet Förtrycket mot kurderna hårdnar. Kurdernas kamp radikaliseras fram till mitten av 1990-talet. (NE:Turkiet)

1980 Dev Sol mördar en tidigare premiärminister i Istanbul. (UCDP/Konfliktdatabasen)

1980 12 sep Militärkupp under generalstabschefen Kenan Evren. Partierna upplöses, politiker och fackföreningsledare fängslas. Sammanlagt tusentals gripna. Tortyr o övergrepp vanliga. Undantagstillståndet utsträcks t hela landet. PKK-grupper skingras. Ledarna flyr t Syrien som erbjuder diplomatiskt kontor o träningsläger i Bekaa i Libanon. Tränar där m palestinier. 1790 misstänkta PKK-medlemmar grips. (NE:Turkiet+EncB: Evren+Turkey+PKK+479+422 McDowall)

Kurdiska förbjuds på nytt inkl användningen av q, x och w som inte används i turkiska. (12,Ingemar Karlsson: Kurdistan).

1980 22 sep *Krig bryter ut mellan Iran och Irak. Pågår till 1988. (NE+correlatesofwar.org)*

1981 26 mar Över 2 års fängelse f fd ministern Serafettin Elci (förste parlamentarikern som öppet sagt att han är kurd) för kurdisk och separatistisk propaganda. (NYT810327 299 Meiselas)

1981 juli PKK håller sin första kongress. Beklagar konflikterna m andra kurdiska grupper. Beslutar kontakta irakiska kurder för att skaffa baser. (422 McDowall)

1982 PKK:s andra kongress beslutar starta gerillakrig med det långsiktiga målet att driva ut de turkiska styrkorna ur Kurdistan. (422 McDowall)

1982 17 maj Fyra PKK-medlemmar bränner sig t döds hand i hand i Diyarbakirfängelset. Protest mot "den brutala tortyren". Kommer kallas De fyra. (196 Ali Kemal Özcan: Turkey?s Kurds)

1982-95 Uppskattningsvis 15 000, mest kurdiska civila, dödas och dussintals byar förstörs under regeringens kamp mot kurdisk gerilla. (EncB: Turkey The 1980s)

1982 dec Utbildningsministern slår fast att folksånger kan användas för separatistsyften i östra och sydöstra Anatolien. Därför måste de sjungas på turkiska. (423 McDowall)

1983 maj Omfattande turkiska anfall i gränsområdet. Drabbar ffa irakiska kurder. (422 McDowall+294 Meiselas)

1983 juli PKK träffar avtal m Barzanis grupp i Irak om att ha baser där på villkor att grupperna inte skadar varandra. Bagdad-Ankara samarbetar mot kurderna. (422 McDowall)

1983 okt Lag 2932 införs. Förbjuder användande av kurdiska utan att ens använda ordet. 'Alla turkiska medborgares modersmål är turkiska'. (426 McDowall+22 Vpol Dagsfrågor 9/1999)

1983 nov Val i Turkiet. Fosterlandspartiet, ANAP vinner (422 McDowall+ documentationfrancaise)

1983 höst Ny civil regering under Turgut Özal (ANAP), men bara tre partier tillåts av militären. Evren kvar som president till 1989. (NE:Turkiet)

1984 15 aug "15 augustioffensiven": PKK-attacker mot kurdiska städerna Eruh o Semdinli. PKK:s väpnade kamp börjar på allvar från baser i norra Irak. Först med bakhåll mot turkiska trupper. 5-10 000 man deltar. PKK slår inte bara mot statliga mål utan mot turkar i kurdiska områden, kurder som samarbetar o turkiska diplomater utomlands. Stöds av Syrien o kurder utomlands, men finansieras även genom brott. (EncB: Turkey The 1980s+UCDP/Konfliktdatabasen Uppsala Universitet+195f Ali Kemal Özcan: Turkey?s Kurds)

1984 okt PKK skjuter ihjäl tre i president Evrens livvakt i Yuksekova och dödar 8 soldater i ett bakhåll i Cukurca i Hakkari. (423 McDowall)

1985 Turkiet har byggt stängsel längs hela gränsen mot Syrien. (425 McDowall)

1985 april Turkiet inför system med byvakter. Klaner ("stammar") lojala m staten i konflikt med de klaner som stöder PKK, beväpnas o avlönas. De är effektivare än militären pga lokalkännedom. PKK slår hårt mot deras byar. Dödar kvinnor o barn. (346 Meiselas+423 McDowall) [Från 1986 enligt Ingemar Karlsson s 80.]

1985 vår Uppmärksammad eldstrid i Siverek mellan PKK och armén. Över 60 döda PKK, militärer och civila. (423 McDowall)

1985 aug 70 eldstrider o över 200 döda sedan PKK:s kampanj startade. (423

McDowall)

1986 PKK:s väpnade gren omvandlas fr HRK till ARGK. (198 Özcan)

1986 Över 2800 av 3500 byar i flera provinser i sydöstra Turkiet har döpts om för att ta bort deras kurdiska identitet. (427 McDowall)

1987 Undantagstillstånd införs i hela landet. Tas inte bort helt förrän 2002. (50, Åsa Lundgren)

1987 14 apr Turkiet söker medlemskap i EG. (NE:Turkiet+ documentationfrancaise)

1987 23 jan PKK dödar 10 bybor i byvaktarbyn Basyurt Efeler. Inleder en våldsam kampanj mot byvaktsystemet som pågår till 1989. -88 enl Karlsson nedan (425+452 McDowall)

1987 20 juni PKK attackerar byvaktarbyn Pinacik. Alla tjugo bybor dödas. (452 McDowall+80 Karlsson)

1987 aug 24 bybor, varav 14 barn mördas av PKK i byvaktarbyn Kiliçkaya. (80 Karlsson)

1987-8 *Irak slår brutalt ner kurdiskt uppror mot slutet av Iran-Irakkriget. (Larousse: Kurdes)*

1988 16 mar *Nervgasattacken mot Halabja, 5-6000 döda, mest kvinnor o barn. (ca 5000 enl McDowall). (NE+315 f Meiselas+357-8 McDowall)*

1988 Åtta organisationer bildar alliansen Tevger mot PKK:s våldsmetoder. Tevger verkar i exilen. PKK förblir enda organisationen i kurdiska delen av Turkiet (80 Karlsson)

1988 Öcalan säger att terrortaktiken varit ett misstag. (81 Karlsson)

1988 aug 60.000 kurder har flytt in i Turkiet fr Irak. Regeringen Özal vill först inte ta emot dem men skräcken för fler gas- o bombattacker gör trycket alltför stort. De placeras i läger o vägras flyktingstatus av den turkiska regeringen. (360f McDowall)

1989 PKK ingår allians med turkiska vänstergrupper. Vill öka förmågan att agera i de större städerna. (81 Karlsson)

1989-90 Öcalan varnar för infiltration från turkiska säkerhetstjänsten. 50-100 nya rekryter avrättas. (135 Aliza Marcus)

1989-93 Under Turgut Özals presidentperiod görs försök till förhandlingslösningar med kurderna. (NE:Turkiet)

1990-95 26 kurdiska o turkiska journalister dödas. (Haluk Öztürk: Halva världens litteratur 3-95)

1990-talet Åtta partier förbjuds för att de vill ta upp kurdfrågan (Sex enl Lundgren sid 53). Det betraktas som separatism enl art 81 i lagen om politiska partier. (16 Vpol Dagsfrågor)

1990 HEP, första lokala kurdiska partiet bildas av kurdiska parlamentsledamöter fr Turkiska socialdemokratiska partiet. Byter senare namn t DEP. (346 Meiselas)

1990 20 000 byvakter verksamma. (424 McDowall)

1990 våren Folkliga kurdiska protester i städerna Cizre o Nusaybin. Reaktion på att 13 gerillamän dödats i en grotta efter att ha kommit fr Syrien i mitten av mars. Ryktades att de fått sömnmedel i yoghurten av sin vägvisare.(346 Meiselas+3 Özcan+140 Marcus)

1990 dec President Özal säger att talad kurdiska för hemmabruk skall bli tillåtet. (178, Izady)

1991 17 jan *Operation Ökenstorm inleds där FN-alliansen slår tillbaka Irak som*

erövrat Kuwait i augusti 1990. Efter kriget kontrollerar två irakkurdiska miliser norra Irak. Det ger PKK skyddade platser där. Regionen skyddas av USA o Storbritannien. 1992 utropar de en egen federal kurdisk stat i norra Irak. (NE:Turkiet -97+Kuwaitkriget+EncB: Turkey+ Larousse: Kurdes)

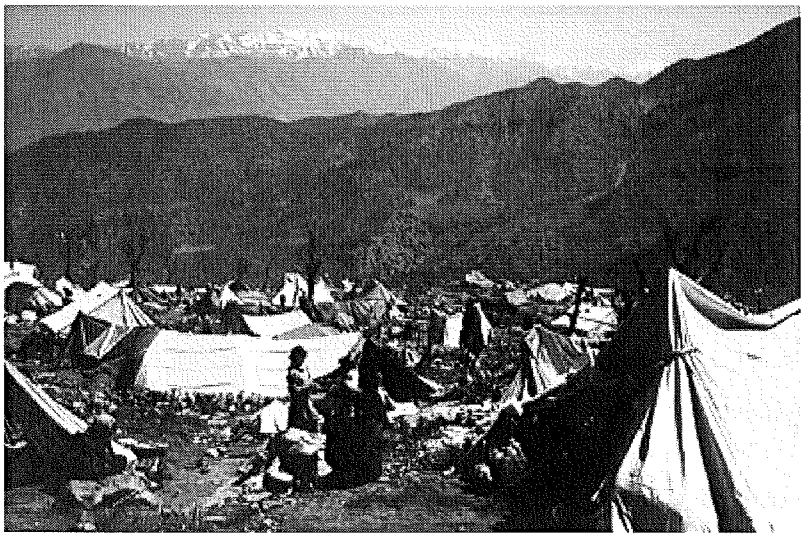

Irakkurdiska flyktingar i Turkiet, maj 1991. Foto: Henrik Samuelsson

1991 Turkiska regeringen ger kurderna vissa kulturella rättigheter. När språklagen skall antas i parlamentet i februari blir det massprotester i Ankara. (EncB: Turkey The 1980s+178 Izadi) Lag 2932 avskaffas. (22, Vpol Dagsfrågor 9/1999)

1991 PKK-ledaren Öcalan säger att en federal lösning kan tänkas, inte en egen kurdisk stat. President Özal svarar att han är öppen för diskussioner. (49 Åsa Lundgren)

1991 Dödsskvadroner med vissa band t polisen börjar mörda MR-aktivister, advokater, kurdledare, affärsrivaler t "personer med goda förbindelser". (346 Meiselas)

1991 HEP som förespråkar rättigheter för kurderna vinner 22 mandat i turkiska parlamentet. Tumult när de svärs in. Ledamoten Leyla Zana talar kurdiska i direktsändning innan hon svär eden. Ses som bevis på PKK-koppling. Under resten av 90-talet dödas nära 60 medlemmar av HEP o efterföljarna DEP o HADEP. (17 Vpol Dagsfrågor)

1991 6 apr Turkiska myndigheter uppskattar att 300 000 kurdiska flyktingar kommit från Irak och att ytterligare 700 000 är på väg. (ITN 910406)

1991 slut Turkiskt flyg attackerar misstänkta PKK-baser i norra Irak. Fortsätter in i början av 1992. (UCDP/Konfliktdatabasen:1992)

1991-92 Över femtio personer dödas i strid mellan säkerhetsstyrkor och, framförallt, turkiska vänstergruppen Dev Sol. (UCDP/Konfliktdatabasen)

Kurdiska flyktingar nära gränsen till Turkiet 1992.Foto: SVT Bild

1992-99 Konflikten klassas som krig i Konfliktdatabasen, enligt definitionen om minst ettusen döda i strid per år. (UCDP/Konfliktdatabasen)

1992-95 Över 3000 döda/år i striderna PKK-säkerhetsstyrkorna. (UCDP/Konfliktdatabasen)

1992 Över trehundra byar har helt eller delvis tömts av armén sedan 1990. Armén misstänker dem för att stödja PKK. Byar raseras. Inom några år ökar antalet till nära 3000 byar. Och staden Sirnak beskjuts med artilleri pga föregiven PKK-attack. 10 000-tals blir hemlösa. (346 Meiselas+48-9 Lundgren)

1992 okt Socialistpartiet, SP förbjuds enligt artikel 81. (16 Vpol Dagsfrågor)

1992 2 okt Irakiskkurdiska styrkor angriper PKK för att jaga ut dem. (UCDP/Konfliktdatabasen:1992+203 Marcus)

1992 slutet 20 000 turkiska soldater angriper PKK:s skyddade områden inne i Irak. PKK är försvagat sedan striderna i oktober. (EncB: Turkey The 1980s+Konfliktdatabasen: 1992)

1993 Regeringen ger kurderna visst självbestämmande. (EncB: Turkey The 1980s)

1993 35.000 byvakter har rekryterats. (424 McDowall)

1993 Kriget mot PKK intensifieras. 200 000 man fr säkerhetsstyrkor deltar. (NE:Turkiet)

1993 PKK återgår till terrortaktiken som de valde bort 1988. Öcalan beordrar att lärare i kurdiska områden skall mördas. (81 Karlsson)

1993 17 apr President Turgut Özal dör i hjärtattack. (EncB+49 Åsa Lundgren: The unwelcome neighbour)

1993 juli HEP förbjuds enligt artikel 81. De flesta ledamöterna har redan bildat partiet DEP, Demokratiska partiet.(16 Vpol Dagsfrågor+105 Karlsson)

1993 sep En DEP-ledamot mördas i Ankara. (105 Karlsson)

1993 nov ÖZDEP, Frihets och demokratipartiet förbjuds enl artikel 81. (16 Vpol Dagsfrågor)

1993 26 nov PKK o grupper med anknytning dit olagligförklaras i Tyskland. Tidigare har både fransk o tysk polis gripit misstänkta. (Svt-katalogen 931126)

1994-7 *Strider mellan Barzanis PDK och Talibanis UPK. (Larousse: Kurdes)*

1994 PKK samlar 150 000 deltagare vid kurdisk festival i Tyskland. (233 Özcan)

1994 Fem ledamöter från DEP (fd HEP) mister sin parlamentariska immunitet efter PKK-bomb i mars. Flera bla Leyla Zana döms till fängelse. Partiet förbjuds. Minst 64 partiaktivister har mördats. I februari sprängs partihögkvarteret. HADEP följer efter HEP. (346 Meiselas+106 Karlsson)

1994 feb DEP:s partihögkvarter sprängs. (106 Karlsson)

1994 mar PKK spränger ihjäl sex kadetter i Istanbul. (106 Karlsson)

1994 juni Demokratipartiet DEP förbjuds enl artikel 81 om separatism. (17 Vpol Dagsfrågor)

1995 Turkiet ersätter den kurdiska högtidsdagen Newroz 21 mars med en egen, nevruz. (s 26 Karlsson: Kurdistan)

1995 PKK tar bort hammaren o skäran från sin flagga. (122 Özcan)

1995 PKK förklarar krig mot KDP. (21, Khaled Salih, Vpol Dagsfrågor 9/1999, Kurdfrågan i Turkiet)

1995 Satellitkanalen MED-TV börjar sända på kurdiska från London och Bryssel. De stödjer PKK. (459-460 McDowall)

1995 23 jan Kurdiske författaren Yasar Kemal åtalas f separatism f artikel han skrivit för Der Spiegel. Kemal beskriver militärens övergrepp, förtrycket o bristen på demokrati (DN 950124)

1995 mars 35 000 turkiska soldater angriper PKK-baser i Irak. PKK lyckas dra sig undan. Internationellt tryck tvingar Turkiet lämna Irak (EncB: Turkey The 1980s+Kfd:1995)

1995 12 april Kurdiska exilparlamentet samlas för första gången. I Haag, med bla tidigare ledamöter från Leyla Zanas parti som gått i exil. (106 Karlsson)

1995 juli 3000 turkiska soldater gör räder över gränsen. Många dödade. (UCDP/Kfd:1995) Socialistiska unionspartiet SBP förbjuds enligt artikel 81 (17 Vpol Dagsfrågor)

1995 24 dec Välfärdspartiet (RP) vinner valet. HADEP tar uppemot 50 procent i bla Diyarbakir, men kommer inte in pga 10 procent-spärren. Det gynnar RP. (documentationfrancaise+106 Karlsson)

1996-1999 Över 1000 döda/år i striderna. (UCDP/Konfliktdatabasen)

1996 PKK börjar använda självmordsattentat mot soldat o polis. Tre kvinnor spränger ihjäl sig och 18 andra. (NE:Turkiet 1996)

1996 Demokrati och förändringspartiet, DDP förbjuds enl artikel 81. (17 Vpol Dagsfrågor)

1996 7 mar Författaren Yasar Kemal döms till 20 månaders fängelse för Spiegelartikeln (jfr 23 jan 1995). Han ger sig till Sverige. (NE:Turkiet 1996+Svt-katalogen)

1996 somm Hungerstrejk bland Turkiets tusentals politiska fångar. Tolv dör. EG-domstolen kritiserar förhållandena o behandlingen av den kurdiska minoriteten. (NE:Turkiet 1996)

1996 höst Högerextremistisk maffiaboss dör i bilolycka. Parlamentsledamot fr DYP (Tansu Cillers parti) med i bilen som var lastad med vapen. Parlamentarikern leder ett medborgargarde mot den kurdiska gerillan. Misstankar kopplar maffiabossen t de över 3 000 ouppklarade morden på kurder sedan 1981+attentat mot påven. (NE:Turkiet 1996)

1997 Fortsatt regeringskris o ny, förtäckt militärkupp. Kamp mellan islamistiska partier, militär o författningsdomstol om bla muslimska skolor. (NE:Turkiet 1997+ 9 Int Crisis Group Report 197/2008) Islamska Välfärdspartiet förbjuds.

(50, Åsa Lundgren)

1997 Flera offensiver mot PKK in i norra Irak. Sidorna anger mkt olika dödstal, men det blir tusentals dödsoffer. (NE:Turkiet 1997)

1997 maj 50 000 turkiska soldater anfaller PKK baser i Irak. (UCDP/Kfd:1997)

1997 dec EU bryter medlemskapsförhandlingarna m Turkiet bla pga kränkningar av mänskliga rättigheter i kampen mot kurderna, men även förhållandet t Grekland. (NE:Turkiet 1997)

1998 Fortsatt inrikeskris i Turkiet. Fosterlandspartiet ANAP olagligförklaras av domstol, men har redan ombildats till Dygdepartiet (FP). Militären fortsätter trycka på islamisterna. Islamistiska skolor stängs. Kvinnor tvingas ta av huvudduk. (NE:Turkiet 1998)

1998 PKKs Abdullah Öcalan utlyser flera ensidiga vapenvilor o vädjar om eldupphör. Regeringen svarar inte. (NE:Turkiet 1998)

1998 okt Turkisk militär uppladdning vid syriska gränsen. Turkiet kräver att PKK:s träningsläger stängs o Öcalan utvisas. Syrien går med på det o träffar säkerhetsavtal. (s 480, McDowall+50, Åsa Lundgren)

1998 nov Öcalan grips i Rom. Han lämnas inte ut t Turkiet pga risken för dödsstraff. Omfattande demonstrationer både i Italien o Turkiet. 20 nov döms han t husarrest i Italien. (EncB: PKK+Svt-katalogen)

1999 16 jan Öcalan lämnar Italien (Svt-katalogen 990117)

1999 15 feb Abdullah Öcalan grips i Nairobi o flygs t Turkiet. USA bidrar t gripandet. Våldsamma demonstrationer i Grekland mot att han inte tas emot där. Två försöker bränna sig till döds i protest 15 feb (EncB:Kurd+ NE:Turkiet+Svtkatalogen 990215+ UCDP/Kfd 1999 +92+193+232 Özcan+wissen.de+ 53 Congressional report 20040206)

1999 feb *Demokratiska masspartiet DKP förbjuds enl artikel 88. (17 Vpol Dagsfrågor)*

1999 feb Debatt i Sverige e tidningsuppgifter om att turkisk militär stört ut kurdiska Med-TV:s sändningar via svenska satelliten Sirius 2. (Expr 25-27 feb)

1999 apr HADEP sprunget ur de förbjudna HEP, ÖZDEP och DEP vinner stort i kommunalvalen i de kurdiska provinserna. (17 Vpol Dagsfrågor)

1999 apr 15 000 turkiska soldater går in i Irak på jakt efter PKK. (Konfliktdatabasen:1999)

1999 apr MED-TV stängs i Storbritannien eftersom de brutit mot reglerna och "inspirerat till våld". Ersätts tre månader senare av MEDYA-TV (459 McDowall)

1999 29 juni Öcalan döms till döden för landsförräderi. Enligt rätten har han personligt ansvar för att 30 000 dödats i strider mellan PKK o regeringsstyrkor. (NE:Turkiet 1999+92 Özcan)

1999 aug Från sin fängelseö beordrar Öcalan PKK att lägga ner vapnen. Armén trappar upp striderna. På senhösten bedöms armén ha besegrat gerillan. (NE:Turkiet 1999+310 Marcus)

1999 nov En högre domstol fastställer domen mot Öcalan. Europeiska domstolen i Strasbourg börjar granska rättsprocessen. Turkiet lovar följa dess utslag. (NE:Turkiet 1999)

1999 dec EU godtar Turkiet som kandidatland i Helsingfors. (NE:Turkiet 1999+50, Åsa Lundgren)

2000-2002 Antalet döda i strid/år minskar. (UCDP/Konfliktdatabasen)

2000 9 feb På Öcalans uppmaning lägger PKK-ledningen ned vapnen för att söka "fredlig lösning". De tar även bort Kurdistan ur namnet. Militärgrenen, ARGK

byter namn till Allmänhetens försvarsstyrka, Public-defence Force. Armén svarar med ny offensiv. (Konfliktdatabasen (2000) +Larousse: Kurdes+ documentationfrancaise)

2002-3 Färre än hundra döda i strid/år. (UCDP/Konfliktdatabasen)

2002 Turkiet godtar utbildning och etermedier på kurdiska under tryck från EU med tanke sin medlemsansökan. Sändningstiden i TV begränsas i lag t 4 tim/vecka Barnprogram förbjudna. Kontrollorganet RTÜK har ofta utdömt böter. Utbildningen tillåts bara i dyra privatskolor (EncB: Kurd+52 Lundgren+118 Karlsson)

2002 Kurdiska parlamentet antar enhälligt fredsplanen fr Washington -88. (Larousse:Kurdes)

2002 apr PKK:s åttonde kongress anser att deras historiska uppdrag är slutfört o lägger ner. Kongressen för frihet o demokrati för Kurdistan, KADEK, bildas för att föra kampen vidare på demokratisk väg. (Larousse:Kurdes+ UCDP/Kfd: 2004 + NE:2002)

2002 20 apr Svensk-kurdiske författaren Mehmet Uzun frikänns i Diyarbakir. Han hade åtalats för uppvigling t separatism. Åtalades även 2000 f ett anförande om sin bok "Att skapa ett språk" om kurdernas rätt till sitt språk o sin kultur (NE:Kurder nutidshistoria)

2002 maj EU för upp PKK på sin terrorlista. (Tfn UD:s EU-östenhet)

2002 aug Turkiet avskaffar dödstraffet.(EncB: PKK)

2002 okt A Öcalans dödsstraff omvandlas t livstids fängelse. (EncB: PKK)

2002 nov Undantagstillståndet fr 1987 tas bort i de sista provinserna. Islamska rättvisepartiet AKP, sprunget ur förbjudna Välfärdspartiet, vinner stort. Lockar kurder gm peka på att både kurder o islamska grupper motarbetas av etablissemanget (50, Åsa Lundgren)

2003 som KADEK upplöses. (UCDP/Konfliktdatabasen)

2003 15 nov Bildandet av Kongra-Gel, Kurdistans folkkongress kungörs. Skall vara bredare än KADEK. (EncB: Turkey+Larousse+ UCDP/Konfliktdatabasen:2004)

2004 juni Turkisk TV börjar till sist sända på kurdiska e beslutet 2002. Men det sker med patriotiskt innehåll o tidsbegränsning. Kan inte konkurrera med pro-PKK-satelliten Roj-TV. (17 Crisis Group Rep 197+118 Karlsson)

2004 1 jun Kongra-Gel återupptar gerillaaktiviteten officiellt e fem års ensidig vapenvila. De säger att den är meningslös efter arméns "utrotningsoperationer" mot organisationen under våren. (EncB: Kurd+Turkey+ UCDP/Konfliktdatabasen:2005)

2004 aug Osman Öcalan, yngre bror till Abdullah Ö bryter sig loss från PKK och bildar Patriotiska demokratiska partiet. (305 Aliza Marcus)

2004 dec Turkiet bedöms ha gjort reformerna krävda i Köpenhamnsdeklarationen och får startdatum för EU-medlemsförhandlingar, men Cypernerkännande kvar. (50, Lundgren)

2005 Tydlig uppgång i antalet döda i strider: över 400. PKK har skydd i Irak kring Qandil, o gör sprängattentat längs vägar efter mönster från Irak. (UCDP/Kfd +Larousse)

2005 A Öcalan deklarerar att PKK nu skall ingå i nya Demokratiska konfederationen Kurdistan KKK, senare KCK. Vill ha dialog m den turkiska regeringen. Målet är ingen egen stat utan visst självstyre. (Larousse:Kurdes+ UCDP/Konfliktdatabasen)

2005 feb *Januarivalet i Irak enas de kurdiska partierna, överger målet om egen*

stat men kräver självstyre i nya konstitutionen. (Larousse: Kurdes)

2005 6 apr *Jalal Talabani president i Irak. Första gången en kurd blir det. (Larousse: Kurdes)*

2005 mitt *Kurdiska parlamentet möts ffg i Erbil. På hösten ger ny irakisk konstitution plats för långtgående självstyre i irakiska Kurdistan (301 Marcus+NE: Irak)*

2005 aug PM Tayyip Erdogan besöker sö Turkiet. Lovar reformer för kurderna. PKK svarar med ensidig månadslång vapenvila från 20 augusti. (UCDP/Konfliktdatabasen)

2005 3 okt Turkiet inleder EU-medlemskapsförhandlingar. PKK förlänger vapenvilan (Kfd:-05)

2006 200 döda i strid. Mest strider i sö Turkiet där PKK är starkast. (UCDP/Kfd: 2006)

2006 sept USA, Irak o Turkiet bildar arbetsgrupp för frågan om PKK-soldater med bas i Irak. USA anser det oklokt att gå in i relativt stabila norra Irak. (UCDP/Kfd:2006)

2006 okt Astrid Lindgren-centret för barnkultur m kurdisk litteratur invigs i Diyarbakir (118 Karlsson)

2006 1 okt Ensidig vapenvila fr PKK (sept-okt enl Kfd). Gerillan finns nu Iran. (Larousse:Kurdes)

2006 26 okt 56 kurdiska borgmästare åtalas för ett brev t danske statsministern Fogh Rasmussen om att inte vika f turkiska påtryckningar att stänga kurdiska Roj-TV. (NYT060927)

2007 Över 450 döda i strid. (UCDP/Konfliktdatabasen)

2007 juni PKK utlyser ensidig vapenvila. (UCDP/Konfliktdatabasen)

2007 22 jul Val med stor seger för regerande AKP. 70 av deras mandat går t kurder. De är större än kurdiska DTP vars kandidater ställt upp som oberoende o vunnit 20 platser . AKP tar 55 procent i de kurdiska områdena mot 47 procent i landet (NE: Nutidshistoria+110 Karlsson)

2007 okt DTP byter till hårdför partiledare, Nurettin Demirtas. Han kräver autonomi, egen flagga o regionalt parlament i tillträdestalet. Avgående Ahmed Türk ville inte ha egen stat o menade att AKPs framgång gav möjlighet att lösa problemet. (112 Karlsson)

2007 7 okt PKK slår till mot turkisk militärbas på gränsen mot Irak o dödar 13 soldater. (s 8 International Crisis Group Report 197, Dec 2008)

2007 21 okt PKK dödar 12 och tar 8 soldater på annan militärbas. (8 ICG Rep 197)

2007 nov PKK-ledaren Öcalan vill ha förhandlingar, Abdurrahman Cadirci, toppman i PKK ber turkiska regeringen om fredsplan. Regeringen avvisar dem som terrorister. (Kfd:2007)

2007 4 nov Tre parlamentsledamöter fr kurdisknationella DTP åker t norra Irak för att ta emot de fångna åtta soldaterna. Åklagare inleder förhandlingar mot alla 20 DTP-ledamöter för att ta bort deras parlamentariska immunitet. (9 ICG Report #197)

2007 16 nov Åtal mot DTP för att hota nationens enighet f samröre med PKK, partiets krav på regionalt självstyre o att de kallat Öcalan för "kurdisk ledare". (s 9 ICG Rep 197)

2007 16 dec Turkiska flyganfall mot PKK-baser i Irak inleds o fortsätter under 2008 (s 9 Crisis Group Rep 197) Militären trappar upp kampanjen i sö Turkiet. Parlamentet gav i oktober klartecken för mark- och flygangrepp mot PKK:s

högkvarter i Irak. (Kfd+EncB:Turkey)

2008 Över 500 döda i striderna mellan armén o PKK bla genom landminor o sprängattentat. (UCDP/Konfliktdatabasen)

2008 3 jan PKK-bomb i Diyarbakir dödar sju civila varav fem skolbarn. (s 9 ICG Rep 197)

2008 feb-maj Två större turkiska offensiver mot PKK in i Irak 21 februari o i början av maj. Turkisk o amerikansk underrättelsetjänst säger att de var framgångsrika. PKK o lokala irakiska källor säger motsatsen. (UCDP/Konfliktdatabasen: 2008+EncB: Turkey+9 ICG Rep 197)

2008 31 mar Författningsdomstolen skall granska om AKP strider mot konstitutionen genom att vilja ersätta det sekulära systemet med ett islamskt. (NE: Nutidshistoria)

2008 30 apr Strafflagsparagraf 301 som använts mot den som "kränker turkiskheten" ändras e EU-krav till "kränker den turkiska nationen" och att godkännande fr regeringen krävs före åtal. Av 163 fall resten av året underkändes 126. (13 ICG Rep 197)

2008 30 jul Författningsdomstolen är oenig med beslutar att inte olagligförklara regeringspartiet AKP. (NE: Nutidshistoria)

2008 ht PKK utlyser vapenvilor i samband med muslimska högtider i september och december. Ber på nytt om förhandlingar men avvisas av regeringen. (UCDP/Kfd)

2008 3 okt Större PKK-anfall mot militärpostering. 17 soldater dödas. (9 ICG 197)

2008 20 okt "Århundradets rättegång" inleds mot 86 högernationalister i Ergenekon. Höga militärer, fd partiledare mfl anklagas för terrordåd mord o statskuppsplaner. (NE Nutidshistoria)

2009 29 mars Lokalval. AKP segrar men skottlossning med sex döda o valfusk präglar valet (18 Crisis Group Rep 197+NE: Nutidshistoria)

2009 6 okt Advokat, författare o skådespelare döms i Amed (Diyarbakir) till vardera ett års fängelse för att "anstifta hat och fientlighet bland allmänheten", artikel 216. De har använt orden kurder o Kurdistan offentligt. (beyanet.net)

Förkortningar:
EncB - Encyclopaedia Britannica
UCDP/Kfd - Uppsala Conflict database programme/Konfliktdatabasen
NE - Nationalencyklopedin
Vpol - Skriftserien Världspolitikens dagsfrågor, Utrikespolitiska Institutet
NYT - New York Times
Expr - Expressen
Svt-katalogen - Sveriges televisions arkiv
ICG - International Crisis Group

Kommentar:
Kronologin är ett hjälpmedel i arbetet med programmet. I de fall där till exempel bara en tidning anges som källa här använder vi inte uppgiften i TV-reportaget utan att kolla med andra källor först.

Källor i arbetet med programmet om Kurdistan:
Boklista:
Susan Meiselas: Kurdistan In the shadow of history, Random House 1997
Ali Kemal Özcan: Turkey?s Kurds A theoretical analysis of the PKK and Abdullah Öcalan, Routledge 2006
David McDowall: A Modern History of the Kurds, I.B. Tauris 3e upplagan 2004
Ingemar Karlsson: Kurdistan Landet som icke är, Wahlström & Widstrand 2008

Mehrdad R Izady, The Kurds A Concise Handbook, Crane Russack 1992
Åsa Lundgren, The Unwelcome Neighbour, Turkey?s Kurdish Policy I.B: Tauris 2007
Aliza Marcus: Blood and Belief, New York University Press 2007

Övrigt:
Khaled Salih, Kurdfrågan i Turkiet, Världspolitikens Dagsfrågor 1999:9
Mehmed Uzun: Diyarbakir, Vår lösen 1999: ¾
Haluk Öztürk: Halva världens litteratur 3-1995
Turkisk kronologi på La documentation française: www.ladocumentationfrancaise.fr/dossiers/europe-turquie/chronologie.shtml
International Crisis Group: Turkey and Europe: The Decisive Year Ahead, Europe Report 197, 15 December 2008: www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=5949&l=1

Annan läsning:
Mehmed Uzun: I skuggan av en förlorad kärlek, Ordfront 1989